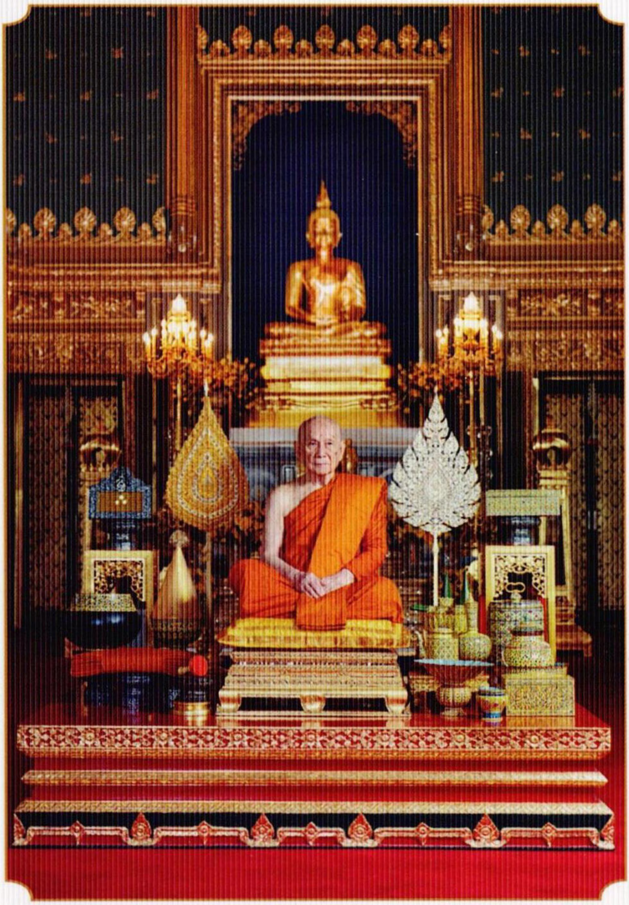

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
(อัมพร อมฺพโร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

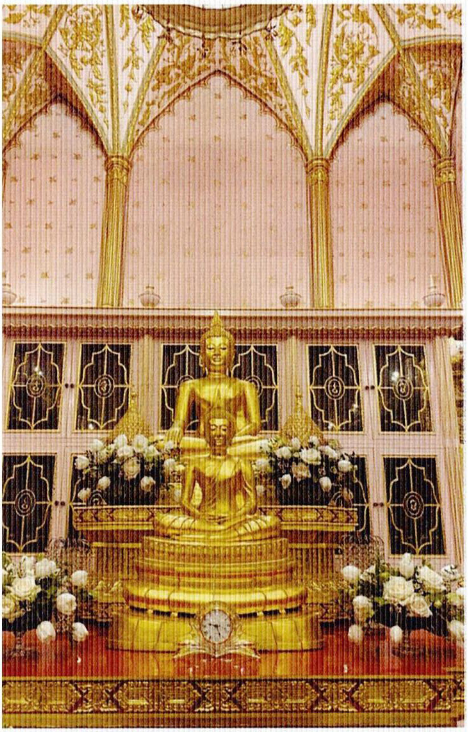

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
(อัมพร อมฺพโร)

สมเด็จพระสังฆราช
สกลมหาสังฆปริณายก

คำนำ

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปรินายก พระองค์ที่ ๒๐ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทรงเริ่มดำรงตำแหน่งในวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๐ นิตยสาร 'พลอยแกมเพชร' ได้รับความกรุณาจากสมเด็จพระ-มหามุนีวงศ์ (ยศขณะนั้น) เจ้าอาวาสวัดราชบพิธฯ ให้สัมภาษณ์ในฉบับที่ ๕๒๕ - ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๖

ชุลิตา อารีย์พิพัฒน์กุล
บรรณาธิการ

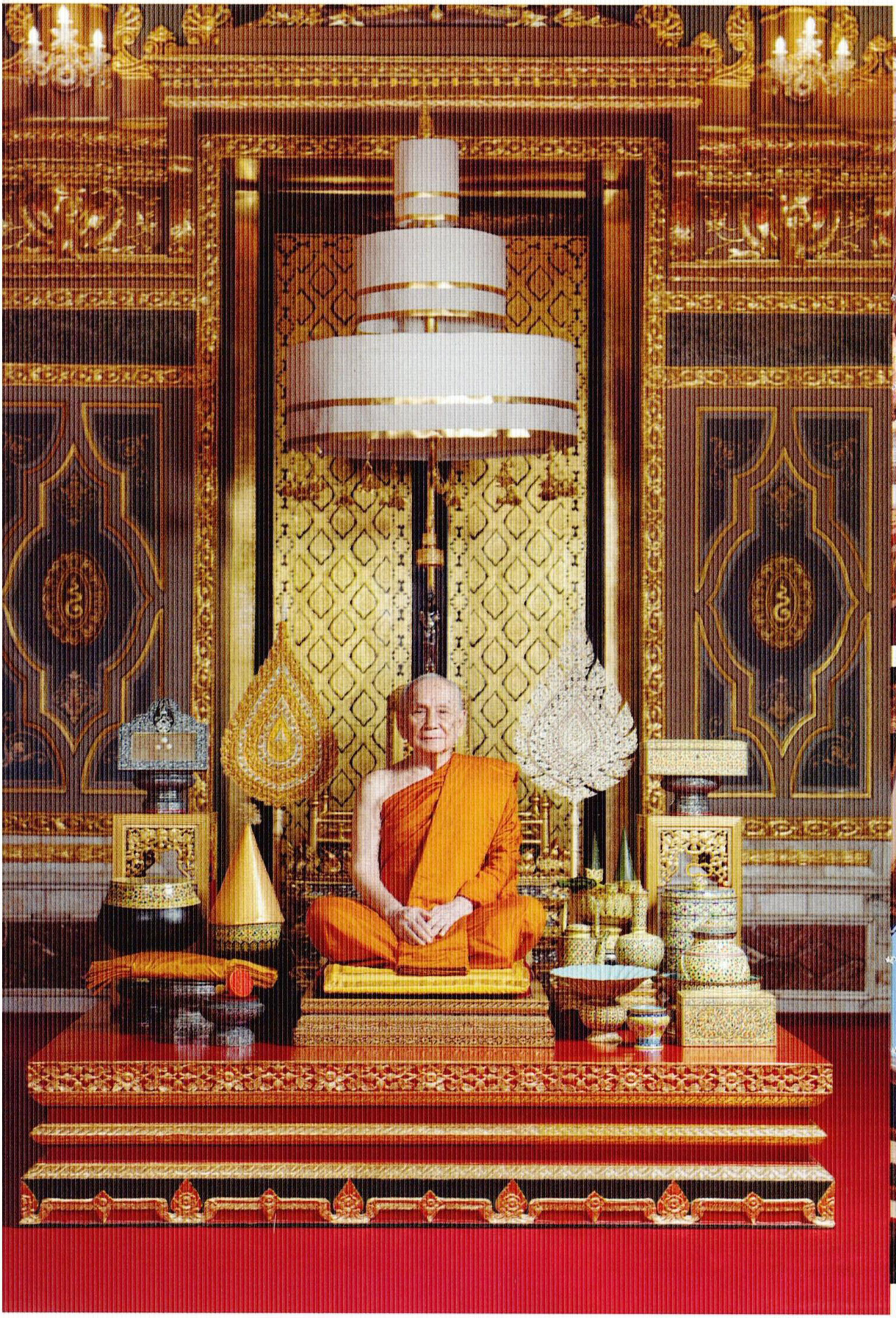

สมเด็จพระมหามุนีวงศ์
(อัมพร อมฺพโร)

เจ้าอาวาสวัดราชบพิธ
สถิตมหาสีมาราม ราชวรวิหาร

เจ้าอาวาสวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ราชวรวิหาร องค์ปัจจุบันคือ สมเด็จพระมหามุนีวงศ์ (อัมพร อมฺพโร)

ท่านมีนามเดิมว่า 'อัมพร ประสัตถพงศ์' เกิดเมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๐ ตรงกับวันอาทิตย์ แรม ๑๒ ค่ำ เดือน ๗ ปีเถาะ จุลศักราช ๑๒๘๙ ณ หมู่บ้านตำบลบางป่า อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ปัจจุบันสิริอายุได้ ๘๖ ปี

โยมบิดาชื่อ นายนับ และโยมมารดาชื่อ นางตาล ประสัตถพงศ์

ชีวิตของท่านต้องย้ายที่อยู่เพื่อจะได้เรียนหนังสือ

"พ่อแม่ทำอาชีพค้าขาย

...แต่กว่าอาตมาจะเรียนหนังสือ ก็ช้าไป ๑ ปี คือเข้าเรียนตอน ๘ ขวบ ที่โคกกระเทียม จังหวัดลพบุรี

...อาตมาเรียนปีหนึ่ง ก็ได้พาสขึ้นป.๒ พอจบป.๒ ก็กลับไปต่อป.๓ ที่ราชบุรี และจบป.๔ ที่โน่น เท่ากับเรียนแค่ ๓ ปี จบป.๔

...มีโอกาสมากรุงเทพฯครั้งแรก ก็ตอนไปเรียนหนังสือที่ลพบุรีนั่นแหละ อาตมามากับยาย"

การเดินทางจากราชบุรีไปกรุงเทพฯ ไม่ได้สะดวกรวดเร็วเหมือนสมัยนี้

"สมัยก่อนเข้ากรุงเทพฯต้องนั่งเรือ ๑ วัน จากบ้านตำบลบางป่ามาตามแม่น้ำแม่กลอง เข้าสู่คลองดำเนินสะดวก ผ่านประตูน้ำบางนกแขวก ผ่านประตูน้ำบางยาง ข้ามแม่น้ำท่าจีน เข้าสู่คลองภาษีเจริญ ผ่านประตูน้ำอ่างทอง ที่อำเภอกระทุ่มแบนทุกวันนี้ ผ่านไปประตูน้ำภาษีเจริญ

...เป็นคลองที่ตัดตรงมาเลย ไม่ได้อ้อม มีทวีวัฒนา มหาสวัสดิ์ ภาษีเจริญ ดำเนินสะดวก ชื่อคล้องกัน ขุดมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๔ ที่ ๕

...ตอนมาเรือก็ต้องนั่งมา ไม่มีนอน คือเรือแท็กซี่ไม่มีที่นอน เรือมีเรือ ๓ ชนิด เรือเขียว เรือแดง เรือแท็กซี่

...แม่น้ำเจ้าพระยาแต่ก่อนเรือแท็กซี่ก็เยอะ เรือที่วิ่งตุ๊กๆ จะวิ่งได้ต้องเผาหัวก่อน แล้วใช้น้ำมันขี้โล้

...ถ้ามาเรือแท็กซี่ต้องนั่งมาหลายทอดหน่อย แต่ถ้าเรือแดง เรือเขียวต้องค้างคืน เพราะว่าเข้าคลองวิ่งไม่ได้ เรือใหญ่มี ๒ ชั้น ข้างล่าง ข้างบน

...แจวเรือมาเองก็มา ตอนเป็นสามเณร มาขึ้นที่ท่าสะพานพุทธ

...อาหารโดยมากก็ต้องเตรียม ใส่เรือมาหุงต้มในเรือ แล้วในระหว่างทาง ก็มีซื้อเพิ่มอีก"

หลังจากที่สมเด็จพระมหามุนีวงศ์เรียนจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ท่านไม่มีโอกาสเรียนหนังสือต่อ แต่โชคดีที่ได้เข้าพิธีบรรพชาศึกษาทางธรรมแทน

"ตอนที่บวชอาตมาอายุ ๑๓ แล้วก็บวชมาจนบัดนี้ เพราะยายไม่ให้สึก ที่บวชเพราะไม่สบาย แม่เลยไปหาหลวงพ่อบ้านแหลม บนหลวงพ่อไว้ว่า ถ้าลูกหายแล้วจะให้บวชถวาย เขาเรียกว่า 'บนตัวบวช' คือเอาตัวไปถวายวัดหลวงพ่อบ้านแหลม วัดเพชรสมุทร ตอนนั้นมีสร้างวิหารของท่านไว้ที่หลัก ๖

...อาตมาเลยได้บวชถวายจนถึงบัดนี้ (หัวเราะ) เพราะพอบวชแล้วยายบอกว่าไหนๆ ก็บวชแล้ว บวชสักพรรษาหนึ่งเลยก็แล้วกัน พอออกพรรษาจะสึก ยายก็ไม่ให้สึก

...ตอนหลังได้กลับไปวัดเดิมคือ วัดตรีญาติ ที่ราชบุรี อยู่ริมแม่น้ำ ยังนึกถึงเลย ศาลาท่าน้ำที่อาตมาไปนั่งร้องไห้เพราะยายไม่ให้สึก"

วัดนั้นเป็นวัดแรกที่ท่านจำพรรษา แต่ตอนบรรพชา สมเด็จพระมหามุนีวงศ์ทำพิธีที่วัดอีกแห่งหนึ่ง

"อาตมาบวชที่วัดสัตตนารถปริวัตร ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เพราะพระอุปัชฌาย์อยู่ที่นั่น

...แล้ววันนั้นเป็นวันประชุมของคณะประจำเดือน หลวงพ่อท่านก็บอกว่า โกนผมแล้ว ก็บวชเลย พอถึงเวลา ก็ให้บรรพชา โดยมีพระธรรมเสนานี (เงิน นนฺโท) เจ้าคณะจังหวัดราชบุรี เป็นผู้บวชให้

...พอบวชเสร็จถึงได้ย้ายไปอยู่จำพรรษาที่วัดตรีญาติ ที่ตำบลพงสวาย"

ด้วยพื้นฐานที่เป็นคนรักเรียน สามเณรอัมพรได้ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติด้วยความมุ่งมั่น และประสบความสำเร็จตามลำดับ เป็นที่ปลื้มปีติของญาติโยม

"พ.ศ.๒๔๘๓ อายุ ๑๓ อาตมาสอบได้นักธรรมชั้นตรี

...อายุ ๑๔ เรียนบาลี สอบได้นักธรรมชั้นโท

...จำได้ว่าวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๘๔ ญี่ปุ่นบุก อาตมากำลังสอบนักธรรมโทวันที่ ๒ พอดี เขาประกาศว่าญี่ปุ่นบุกเมืองไทยแล้ว แต่เราไม่รู้สึกกลัวอะไร

...แล้วหลังจากนั้นญี่ปุ่นก็ไปอยู่ราชบุรี เชลยก็ไปอยู่ราชบุรี เป็นเชลยที่จับมาจากมาเลเซีย เพราะที่นั่นเป็นที่สะสมเสบียงของเขา สำหรับส่งไปพม่า ตอนนั้นมาถึงบ้านเรา แต่ก็ไม่มีอะไร

...อายุ ๑๕ อาตมาเรียนแปลประโยค ๓ แปลบาลีเป็นไทย

...อายุ ๑๖ สอบได้นักธรรมชั้นเอก และสอบได้เปรียญธรรม ๓ ประโยค

...อายุ ๑๘ สอบได้เปรียญธรรม ๔ ประโยค

...พอสอบได้เปรียญ ๔ แล้ว อาตมาก็ตั้งใจมากรุงเทพฯ เพื่อมาเรียนต่อ แรกๆตั้งใจจะไปอยู่วัดกันมาตุยาราม ซึ่งมีพระมหาบุญรอด สุชีโว เป็นเจ้าอาวาส

...อาตมารู้จักท่านตั้งแต่อาตมายังเป็นสามเณรเพราะที่วัดที่อาตมาอยู่เวลามีงานก็นิมนต์ท่านไปเทศน์

เลยคุ้นกับท่าน

...แล้วตอนนั้นคณะธรรมยุตเพิ่งเปิดสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย ที่วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นสถาบันหนึ่งที่เทียบเท่ามหาวิทยาลัย ซึ่งพระมหาบุญรอดนี่แหละเป็นเลขาธิการสภาการศึกษาฯ องค์แรก และเป็นเจ้าความคิดที่ตั้งสภาการศึกษาฯ ขึ้นมา

...แต่ตอนแรกตั้งเป็นสถาบันขึ้นมานั้น ยังไม่ได้รับการรับรองว่าเป็นมหาวิทยาลัย

...ต่อมาถึงได้เป็นมหาวิทยาลัยพุทธศาสนาแห่งแรกของประเทศไทย สมัยก่อนสภาการศึกษาฯ พระเรียนแต่บาลีอย่างเดียว ภาษาอื่นที่เราเรียนจะเป็นภาษาสันสกฤต ภาษาอังกฤษ ก็แล้วแต่ เราต้องพยายามศึกษาเพิ่มเติมด้วยตัวเอง

...อาตมาต้องการมาเรียนที่นี่แหละ ตั้งใจจะมาเอารุ่นหนึ่ง แต่มาไม่ทัน เพราะเขาประกาศเปิด พ.ศ.๒๔๘๙ อาตมามาปีพ.ศ.๒๔๙๐”

การเดินทางมาคราวนี้ สะดวกกว่าครั้งก่อนๆ แต่ท่านไม่ได้มาอยู่วัดที่ตั้งใจไว้

“มารถไฟ ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง รถไฟจอดทุกสถานี เราก็กินข้าวกลางวันกันในรถไฟนั่นแหละ

...พอมาถึง ปรากฏว่าไม่ได้อยู่วัดของท่านบุญรอด แต่ได้มาอยู่วัดราชบพิธฯ แทน เพราะท่านอาจารย์ไปที่วัดที่อาตมาอยู่หลายครั้ง ตั้งแต่ตอนอาตมาเป็นสามเณร ท่านก็รู้จักสามเณรอัมพร

...เราได้ปฏิบัติท่าน ดูแลท่าน พอท่านไปเห็นเราทำงาน ท่านก็สงสาร ท่านได้ยินเลยว่า งานในวัด อะไรๆ ก็เรียก เณร--เณร——เดี๋ยวก็เณร ทำทุกอย่าง

...ท่านพักที่กุฏิตึกหลังหนึ่งที่อาตมาอยู่ ไม้พื้นเป็นไม้แดง แล้วเราขัดพื้น ไม่เคยลงน้ำมัน ใช้ใบตองแห้งนี่แหละ ถูจนเป็นเงา

...เราอยู่สบาย เก็บสะอาดหมดเลย หนังสือหนังหาเก็บเข้าตู้หมด ทำตั้งแต่นักการภารโรง จนถึงครู สอนหนังสือ ท่านไปหลายครั้งก็เห็น เลยออกปากว่า

'เณร ถ้าเณรจะไปอยู่กรุงเทพฯ จะไปเรียนต่อเณรไปอยู่กับเราก็ได้นะ'

...ตอนที่จะมากรุงเทพฯ โยมแม่กับยายก็ไม่ห้าม แต่ที่อาตมามาอยู่วัดนี้ อาจารย์ไม่ได้เขียนหนังสือมาฝากเลย จริงๆต้องมีใบสุทธิ ใบฝากตัวมา แต่อาตมาไม่มีใบฝากตัว เพราะท่านไม่อยากให้มา แต่เราไม่มาก็ไม่ได้เรียนอะไรต่อ ต้องทำงานไป

...พอมานี่เราก็ดูเขาก่อน ว่าเขาทำอะไรกันยัง

ไง พระทำยังไง เราก็ทำตามนั้น ไม่เหมือนเดี๋ยวนี้ จ้ำจี้จ้ำไชก็ยังไม่เอา

...เพราะคำว่า ตาดู หูฟัง อย่าทำเป็นตากระทู้หูกระทะ นี่เราฟังมาตั้งแต่บ้านนอกแล้ว"

เราเรียนถามสมเด็จว่า สำนวนนี้มีความหมายว่าอย่างไร

"ตากระทู้ กระทู้คืออะไร คือต้นเสารั้วบ้าน แต่ก่อนเสาคอนกรีตไม่มี ก็ต้องใช้ต้นไม้ต้นเล็กหน่อยมาทำเสา

...แล้วไม้มันมีตาเป็นปุ่มๆ ยิ่งถ้าเอาต้นสะแกแข็งๆ ตายิ่งเยอะ พอเอามาทำเสา แล้วเขาก็เอาไม้รวกไม้ไผ่ มาสานขัดแตะเป็นริ้ว กันวัวกันควาย เรียกว่าขัดรั้ว

...แล้วที่เขาเรียกว่าต้นกระทู้ เพราะมันมีตา แต่มันมองไม่เห็นอะไร

...เหมือนอาตมานั่งรถไปกับหลานชาย ที่ตอนนี้เป็นสัตวบาล อยู่ทางเหนือ ก็นั่งกันไปเรื่อยๆ แต่พอถามว่า ถึงไหนแล้วรู้มั้ย เขาบอกว่า--ไม่ทราบ

...คือนั่งไม่เอาเรื่องเอาราวเลย เรานี่ไปไหนไม่ได้-ออก-ตก-เหนือ-ใต้ อาตมาไม่นอน ต้องนั่งดูว่าถึงบ้านไหน คอยอ่านแผ่นป้าย ผ่านบ้านผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

มา แล้วก็รู้ว่าบ้านอะไร

...ยิ่งเดี๋ยวนี้เขามีป้าย ยินดีต้อนรับเข้าสู่หมู่บ้าน ยิ่งง่าย แต่ก่อนไม่มีซ้ายขวา ต้องคอยดูป้ายบ้านผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน บ้านผู้ใหญ่บ้าน บ้านกำนัน เราเห็นแล้วก็จำเอาไว้

...ส่วนคำว่า 'หูกระทะ' ยกตัวอย่าง ร้านขายราดหน้า เขาต้องใช้กระทะผัดต๊องๆ แต๊งๆ หูกระทะก็จับกันทุกวัน โป๊งเป๊งๆ แล้วหูกระทะมันได้ยินเสียงมั้ย

...เป็นการเปรียบว่า อย่าทำเป็นไม่ได้ยินอะไรเหมือนหูกระทะ ได้ยินก็ต้องให้มันถึงใจหน่อย คิดหน่อยอะไรดีก็เก็บเอาไว้ อะไรไม่ดีก็ทิ้งไป

...แต่คนสมัยใหม่ไม่สังเกต นี่คำโบราณที่สอนๆ เอาไว้ เรานำมาบอกเขาใหม่เพราะเขาก็ไม่รู้ แต่เราจำมาตั้งแต่เด็กๆ"

สมเด็จจึงได้เข้ามาอยู่จำพรรษา ณ วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม นับตั้งแต่พ.ศ.๒๔๙๐ โดยท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธปาพจนบดี (ทองเจือ จินฺตากโร) เมื่อครั้งดำรงสมณศักดิ์ที่พระจินดากรมุนี เป็นผู้นำมาฝากกับท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (วาสน์ วาสโน) สกลมหาสังฆปริณายก

ต่อมา สามเณรอัมพร ประสัตถพงศ์ ได้เข้าพิธีอุปสมบทเป็นพระภิกษุ เมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๙๑ ณ มหาพัทธสีมาวัดราชบพิธฯ

โดยมีท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (วาสน์ วาสโน) สกลมหาสังฆปริณายก เป็นพระอุปัชฌาย์

สมเด็จพระพุทธปาพจนบดี (ทองเจือ จินฺตากโร) เมื่อครั้งดำรงสมณศักดิ์ที่พระจินดากรมุนี เป็นพระกรรมวาจาจารย์

"ตอนมาใหม่ๆ แม่น่ะเป็นห่วง เพราะตอนนั้นในกรุงเทพฯ เขาปฏิวัติกันบ่อยๆ

...ครั้งแรกวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๘๐ พอมีข่าว แม่ก็นั่งรถไฟมาเลย ที่หมู่บ้านมีโรงทำซีอิ๊ว แม่ก็หอบมาให้ลูก กลัวลูกไม่มีอะไรกิน แล้วแม่ก็เอาของแห้งมาให้ เพราะเป็นห่วงลูก

...เอาไว้ว่าขี้ริ้วขี้เหร่หน่อยก็หุงข้าว แล้วเอาซีอิ๊วราดหน่อยก็ยังดี ก็ทำแบบเดียวกับสมัยก่อนที่ขายข้าวต้มข้างทางนี่แหละ ซื้อข้าวต้มตังค์หนึ่ง แล้วใส่ซีอิ๊ว

...ตอนที่อาตมามาอยู่วัดนี้ อาตมามาเป็นสามเณรโค่งแล้ว คือเป็นสามเณรผู้ใหญ่ จริงๆ ตอนนั้นอายุ ๒๐ แล้ว ก็บวชพระได้แล้ว แต่ทีนี้สมเด็จอุปัชฌาย์ รวม

ทั้งอาจารย์ด้วย บอกว่า เป็นเณรอยู่ก่อนสักปีเถอะ มาใหม่ๆ อย่าเพิ่งบวชเลย อาตมาเลยเป็นสามเณรอีกปี"

ได้ยินท่านเล่าว่า แม่เป็นห่วง กลัวลูกไม่มีอะไรกิน ทำให้คิดว่า เป็นพระต้องห่วงเรื่องนี้ด้วยหรือ

"สมัยก่อนที่นี่หาคนใส่บาตรยาก พูดกันง่ายๆ หากินลำบาก สมัยนี้หากินง่าย มีคนใส่บาตรมากขึ้น

...สมัยก่อนสายการบิณฑบาตของอาตมา จากวัดออกประตู เลี้ยวขวา เดินไปจนถึงสี่แยกบ้านหม้อ เลี้ยวซ้ายไปสี่แยกพาหุรัด เลี้ยวซ้ายไปในติงเกล เราก็เดินไปเรื่อยๆ แต่ไม่มีคนใส่เท่าไหร่หรอก เดินไปสามยอดก็เดิน เดินมาเข้าประตูผี เดินไปเรื่อยๆ ได้เต็มบาตรมั้ย ไม่ได้หรอก

...บางวันได้กล้วยหอมกับไข่เค็ม หรือได้กล้วยน้ำว้ามา ๒ ใบ ถุงพลาสติกก็ไม่มี มีแต่ห่อใบตอง"

เมื่อบิณฑบาตไม่ได้ พระทำอย่างไร

"ยถา ลาภะ สันโดษ คือยินดี ตามมีตามได้ คนมาถวายภัตตาหารที่วัด ก็ไม่มีเหมือนเดี๋ยวนี้ บิณฑบาตมาก็ต้องแบ่งไว้ฉันเช้าและเพล

...แต่ก่อนอาจารย์ถึงต้องผูกปิ่นโตไว้ให้ เดือนละ ๔๐ บาท มีปิ่นโต ๓ ชั้น ไม่มีข้าว มีแต่กับข้าว พ.ศ.๒๔๙๐ มีแต่กับข้าว เดือนละ ๔๐ บาทก็ไม่ใช่เล่น

นะ เพราะก๋วยเตี๋ยวชามละ ๒๕ ถึง ๔๐ สตางค์ ขึ้นมาแล้ว ก่อนสงคราม ชามละ ๓ สตางค์ ๕ สตางค์เอง

...เรียกว่าสมัยก่อนลำบากกว่าสมัยนี้มาก เดี๋ยวนี้คนใส่บาตรมากขึ้น"

เราเรียนถามท่านว่า ปัจจุบันสมเด็จยังออกรับบิณฑบาตหรือไม่

"อาตมาไม่ได้ออกรับบิณฑบาตแล้ว เพราะปีกหัก แขนยกไม่ขึ้นเลย

...เป็นเพราะบิณฑบาตตั้งแต่สมัยก่อน ตอนนั้นแตงโมครึ่งลูก บางทีส้มโอลูกหนึ่ง ส้มเขียวหวาน ๑ กิโล แล้วอุ้มบาตร

...สมัยก่อนไม่ได้มีเด็กวัดเดินตามตอนบิณฑบาต ก็ต้องอาศัยวางไว้ตามร้านขายของ แล้วก็ให้เด็กมารับ เพราะถือไม่ไหว"

แต่อีกเหตุผล อาจจะเป็นเพราะท่านมีภาระหน้าที่อื่นๆ ที่ต้องรับผิดชอบอีกมากมาย

ภายหลังอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ท่านได้มุ่งมั่นศึกษาพระปริยัติธรรมในสำนักเรียนวัดราชบพิธฯ

พ.ศ.๒๔๙๑ สามารถสอบได้เปรียญธรรม ๕ ประโยค

พ.ศ.๒๔๙๓ สามารถสอบได้เปรียญธรรม ๖ ประโยค

ต่อมา ท่านได้สมัครเข้าเรียนที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.) อย่างที่ตั้งใจไว้ เป็นนักศึกษารุ่นที่ ๕ ที่สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีศาสนศาสตรบัณฑิต ในปีพ.ศ.๒๕๐๐

ปีพ.ศ.๒๕๐๙ ท่านเข้าอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศ เป็นพระธรรมทูตรุ่นแรก

หลังจากนั้น ท่านได้เดินทางไปศึกษาต่อระดับปริญญาโท ณ มหาวิทยาลัยพาราณสี (Banaras Hindu University) ประเทศอินเดีย จนจบการศึกษาเมื่อปี พ.ศ.๒๕๑๒ ด้านประวัติศาสตร์ และโบราณคดี

"ทางมหามกุฏฯ มีการติดต่อกับทางมหาวิทยาลัยบีเอชยูว่า จะส่งนักศึกษาของเราไปทำโทและเอกต่อ เขาก็รับมาเลย ทางนี้จึงส่งอาตมาไป

...ตอนไปพาราณสี เราเรียนเป็นภาษาอังกฤษ เพราะไม่ได้เรียนภาษาฮินดีไป แต่พอไปถึง มีนักศึกษาที่บีเอชยูชาวอินเดียแอนตี้ภาษาอังกฤษกัน เขาจะให้ใช้ภาษาฮินดีเป็นภาษาหลักในการเรียนการสอน เขาบอกว่า

'ยูมาอยู่ที่นี่ เขาพูดภาษาฮินดี ยูก็ต้องเรียนฮินดีสิ'

...เราบอก อ้าว---ก็ตอนแรกยูบอกว่าเป็นอิงลิช มีเดีย ถ้ารู้ว่าจะเป็นฮินดี มีเดีย ไอก็ไม่มาเรียนหรอก สุดท้ายมีอาจารย์ผู้หนึ่งได้เมตตาบรรยายเป็น ๒ ภาษา

...ที่นั่นเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐบาลอินเดีย เปิดสอนทุกแขนง สอนศาสนา ปรัชญา มีคณะแพทย์ที่สอนแพทย์แผนโบราณ แพทย์แผนปัจจุบัน และอื่นๆ ก็จะมีนักศึกษาต่างชาติไปเรียนเยอะ ญี่ปุ่นก็มี ฝรั่งก็มี อเมริกาใต้ก็มี

...พระสงฆ์กับฆราวาสก็เรียนรวมกัน แต่ที่พักแยกต่างหาก เวลาฉันก็ไปฉันในแคนทีนในมหาวิทยาลัย ไม่มีใส่บาตร เพราะเขาเป็นฮินดู

...แล้วรู้มั้ยว่าทำไมเรียกฮินดู”

สมเด็จหันมาถามคณะของเราที่กำลังตั้งอกตั้งใจฟังท่านเล่าเรื่อง พอทุกคนตอบว่าไม่ทราบโดยพร้อมเพรียง ท่านก็เล่าต่อว่า

“เพราะชาวอินเดียเดิม ตั้งถิ่นฐานอยู่ริมแม่น้ำสินธุ ซึ่งเวลานี้อยู่ในปากีสถาน ในอินเดียมีคงคา ยมุนา พรหมบุตร ที่อยู่ในแคว้นอัสสัม

...ทีนี้สินธุ ฝรั่งออกชื่อลำบาก สินธุ สินธุ กลายเป็นฮินดุ๊ ฮินดุ๊ เลยกลายเป็นฮินดูไป กลายเป็นศาสนาฮินดู จริงๆ คือศาสนาพราหมณ์

...มหาวิทยาลัยนี้ตั้งในสมัยอังกฤษปกครองอินเดีย จึงมีสอนภาษาอังกฤษอยู่เก่า แล้วตอนหลังเพิ่งได้เอกราชไม่เท่าไหร่ ก็ฮึกเหิมกัน

...ตอนที่เขาแอนตี้ภาษาอังกฤษ ตาชั่งที่สถานีรถไฟอันใหญ่ๆ มีอักษรภาษาอังกฤษ เขาพังหมดเลย ป้ายที่เขาเขียนไว้ รูปถ่ายใหญ่ๆที่ติดไว้ให้คนรู้ว่าที่ไหนเป็นที่ไหน เขียนเป็นภาษาอังกฤษ เขาก็พังหมดเลย

...แม้แต่ป้ายที่สถานีรถไฟที่เป็นทั้งภาษาฮินดีและภาษาอังกฤษ เขาก็ตีป้ายภาษาอังกฤษพังหมด

...แต่ดีนะที่เขาไม่เผาตำราภาษาอังกฤษที่คนอินเดียเก่าๆ พวกนักปราชญ์อินเดียตั้งแต่สมัยอังกฤษปกครองเขียนไว้ เขาเขียนเป็นภาษาอังกฤษ เพราะเขาเก่งภาษาอังกฤษ

...อาตมาเรียนอยู่ ๒ ปี แทบแย่ นับวันนับเวลาเลย สุดท้ายก็จบได้ปริญญาโทด้านประวัติศาสตร์โบราณคดี เราขี้เกียจไปเรียนปรัชญา ใครๆ ก็ไปเรียนปรัชญา บางคนก็ไปเรียนรัฐศาสตร์

...แต่เราก็ไม่อยากเรียน เพราะพวกนี้ทางพุทธเราก็รู้ว่า อะไรเป็นอะไร เราอ่านภาษาบาลีโบราณ แล้วเราก็ต้องเรียนอักษรของพระเจ้าอโศกด้วย ที่จารึกอยู่ในศิลา เราก็อ่านจนพออ่านได้ ที่เรารู้ว่าทุกวันนี้ ตรงนี้

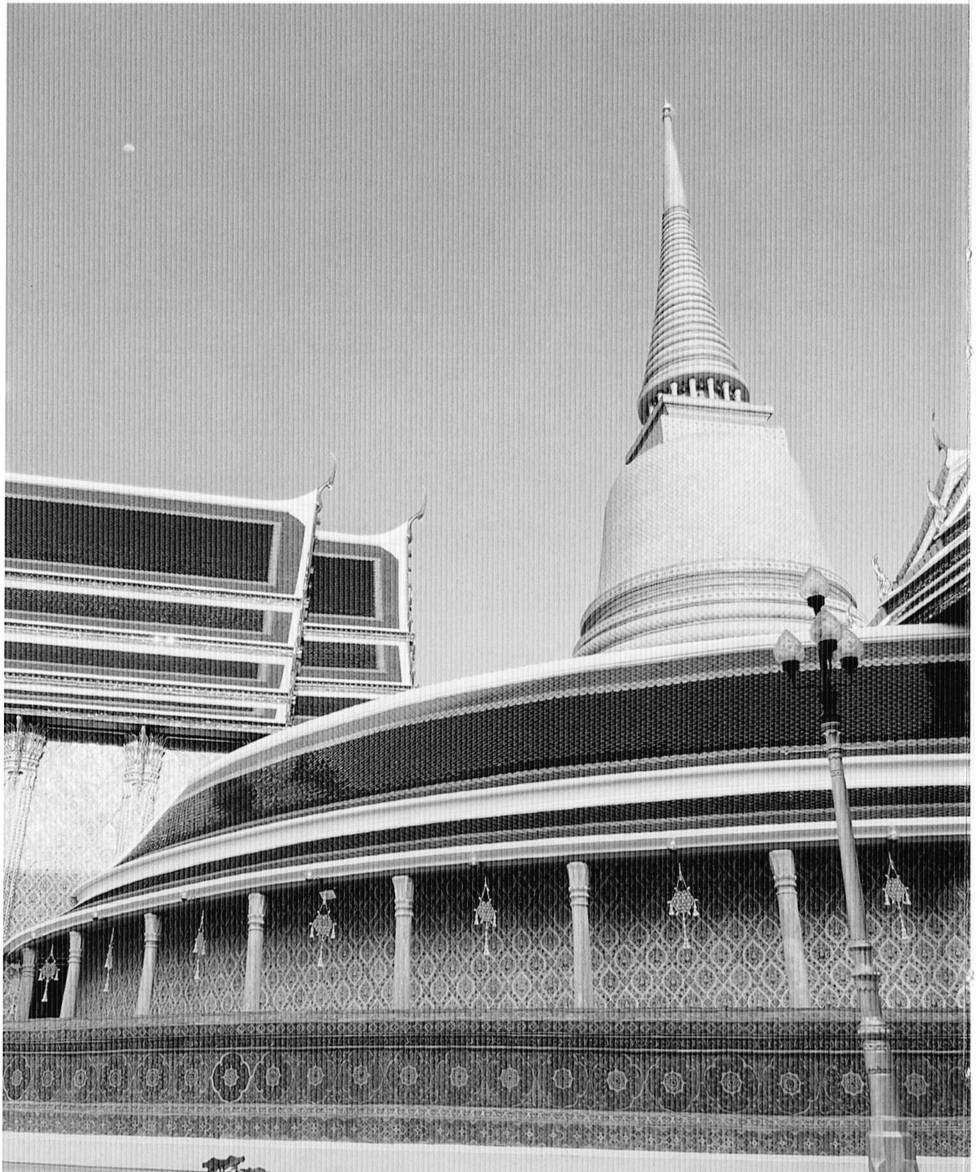

เป็นที่ประสูติ ก็เพราะพระเจ้าอโศกเขียนไว้

...ตอนที่ไปศึกษาต่อ อาตมาก็อายุมากแล้ว อายุ ๔๐ แล้วนะ เพราะมัวแต่สอนหนังสืออยู่ที่มหามกุฏฯ"

หลังจากจบกลับมา สมเด็จยังช่วยงานด้านเผยแผ่ศาสนาอย่างต่อเนื่อง

ปีพ.ศ.๒๕๑๖ ท่านได้รับมอบหมายให้เป็นหัวหน้าพระธรรมทูต นำพระพุทธศสนาไปเผยแผ่ที่นครซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย

โดยมีพระขันติปาโล ชาวอังกฤษ เป็นสหธรรมิก พร้อมไวยาวัจกร ตามคำนิมนต์ของประธานพุทธสมาคมแห่งรัฐนิวเซาท์เวลส์ เป็นการวางรากฐานพระพุทธศาสนา

ตลอดถึงเป็นเนติให้สหธรรมิกที่มาภายหลังได้เผยแผ่อย่างเป็นรูปแบบ ทำให้พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทมีความมั่นคง มีวัดและพระสงฆ์อยู่ประจำรัฐแห่งนี้ ก่อนขยายไปยังเมืองใหญ่อีกหลายเมือง อาทิ กรุงแคนเบอร์รา นครเมลเบิร์น และเมืองดาร์วิน เป็นต้น

จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๑๙ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๑ ที่ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธปาพจนบดี (ทองเจือ จินฺตากโร ป.ธ.๖) เจ้าอาวาสวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม กรุงเทพฯ ลำดับที่ ๕ ได้ละสังขารอย่างสงบ ยังความเศร้าโศกสลดอาลัยแก่คณะสงฆ์ คณะศิษยานุศิษย์ และ

พุทธศาสนิกชนทั่วไปเป็นอย่างยิ่ง

ครั้งนั้น ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระมหามุนีวงศ์ เมื่อครั้งดำรงสมณศักดิ์ที่พระสาสนโสภณ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสที่มีลำดับอาวุโสสูงสุดในวัด ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้รักษาการเจ้าอาวาส

ต่อมา ที่ประชุมมหาเถรสมาคมได้มีมติเห็นชอบแต่งตั้งท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระมหามุนีวงศ์ เมื่อครั้งดำรงสมณศักดิ์ที่พระสาสนโสภณ ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม เนื่องจากได้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสมาด้วยความเรียบร้อย

และเป็นผู้มีคุณสมบัติครบถ้วนทุกประการ สมควรได้รับพระบัญชาแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดราชบพิธฯ ลำดับที่ ๖ สืบไป

สมเด็จพระมหามุนีวงศ์ได้มีส่วนในงานด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาตลอดมา ดังนี้

งานด้านการศึกษา

ท่านเป็นอาจารย์สอนธรรมวินัยแก่พระภิกษุ-สามเณร

เป็นกรรมการสนามหลวง แผนกธรรมและ

แผนกบาลี

เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สภามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นต้น

งานด้านสาธารณูปการ

ท่านเป็นประธานอำนวยการฝ่ายบรรพชิต พระมหาธาตุเจดีย์และเขตพุทธาวาสเฉลิมพระเกียรติ ในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี และฉลองมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ณ วัดธัมมธโร กรุงแคนเบอร์รา ประเทศออสเตรเลีย

และเป็นประธานสร้างวัดแหล่งทองแดงพรหมสราราม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

งานด้านเผยแผ่พระพุทธศาสนา

สมเด็จพระมหามุนีวงศ์เป็นรองแม่กองงานพระธรรมทูตรูปที่ ๒ ผู้นำพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทไปเผยแผ่ในประเทศออสเตรเลีย

อีกทั้งยังเป็นรองประธานกรรมการที่ปรึกษาสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศ (ธรรมยุต)

งานด้านการศึกษาสงเคราะห์

ท่านได้มอบทุนสงเคราะห์แก่ผู้เรียนดี แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์

เป็นรองประธานกองทุนวัด ช่วยวัดของมหาเถรสมาคม

อีกทั้งให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนเมื่อมีอุบัติภัย วาตภัย อุทกภัย หรือภัยแล้ง โดยนำเงินบริจาคเพื่อสงเคราะห์ผู้ประสบภัยนั้นๆ ตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

งานปกครองคณะสงฆ์

ในส่วนนี้ ท่านดำรงตำแหน่งมากมาย อาทิ

คณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชกรรมการมหาเถรสมาคม

เจ้าอาวาสวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๔-๑๕ (ธรรมยุต)

กรรมการมหาเถรสมาคม (มส.)

กรรมการคณะธรรมยุต

พระอุปัชฌาย์ และกรรมการบริหารมูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นต้น

ลำดับสมณศักดิ์

พ.ศ.๒๕๑๔ ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะ ชั้นสามัญ ที่พระปริยัติกวี

พ.ศ.๒๕๒๔ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะ ชั้นราช ที่พระราชสารสุธี

พ.ศ.๒๕๓๓ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะ ชั้นเทพ ที่พระเทพเมธาภรณ์

พ.ศ.๒๕๓๘ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะ ชั้นธรรม ที่พระธรรมเมธาภรณ์

พ.ศ.๒๕๔๓ ได้รับสถาปนาเลื่อนสมณศักดิ์ เป็น พระราชาคณะ เจ้าคณะรองชั้นหิรัญบัฏ หรือรองสมเด็จ พระราชาคณะฝ่ายธรรมยุต ที่พระสาสนโสภณ

และเมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๒ เนื่อง ในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๒ พรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาล ที่ ๙) ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จ พระราชาคณะ ชั้นสุพรรณบัฏ ฝ่ายธรรมยุต ที่ 'สมเด็จ พระมหามุนีวงศ์ พิพัฒนพงศ์วิสุต พุทธปาพจนานุศาสน์ วาสนวรางกูร วิบูลศีลสมาจารวัตรสุนทร ตรีปิฎกธรรม วราลงกรณวิภูษิต ธรรมยุตติกคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี อรัญวาสี'

สมเด็จพระมหามุนีวงศ์ เป็นพระเถระชั้นผู้ใหญ่ที่เอาใจใส่ในกิจการงานของพระอารามหลวงด้วยดีตลอดมา ท่านได้ใช้ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการทำงานที่รับผิดชอบด้วยความตั้งใจจริง

ท่านได้ทำหน้าที่ในฐานะแห่งนักปกครองที่เอาใจใส่ดูแลความเป็นไปของวัดและคนในวัดอย่างดียิ่ง

สมเด็จพระมหามุนีวงศ์บอกว่า ท่านโชคดีที่พ่อแม่เห็นความสำคัญของการศึกษา ท่านได้ศึกษาในทางธรรม ส่วนพี่น้องของท่านก็ได้เล่าเรียนจนจบตามกำลังของแต่ละคน ว่าใครจะไปได้แค่ไหน

"อาตมามีพี่น้อง ๙ คน อาตมาเป็นคนที่ ๒ นี่พี่สาวอาตมายังอยู่ พี่สาวปีชวด ปีนี้ ๙๐ แล้ว แล้วก็อาตมา

...น้องคนที่ ๓ ผู้หญิง ตอนนี้ไปอยู่ที่เชียงรายกับลูก

...น้องชายคนที่ ๔ บวช คนนี้ก็บวชแล้วจะสึกก็ไม่ได้สึกเหมือนกัน ก็บวชมาจนทุกวันนี้

...คนที่ ๕ ผู้หญิง สิ้นแล้ว

...คนที่ ๖ ผู้ชาย ไม่ได้บวช คนนี้ไปจบเทคนิค ตอนนั้นยายสิ้น กำลังยุ่ง เขาอยากต่อม.๔ ไม่ได้ต่อเลยจบแค่ม.๖ ก็ต้องไปเรียนช่างกล ที่เทคนิคกรุงเทพ

ไปเรียนไกล

...แต่เขาตั้งใจเรียนดี พอจบสาขาไฟฟ้า ก็ได้ไลเซนซ์ในการทำงาน ไปอยู่เอสเอเอส จนตอนหลังบริษัทมารวมกับไทยอินเตอร์ เขาก็ยังอยู่ที่การบินไทย จนเกษียณ

...คนที่ ๗ ผู้ชาย เป็นหมอ เขาจบจุฬาฯ แต่เขาไปเทรนที่แคนาดา กลับมาเมืองไทยมาอยู่ที่โรงพยาบาลบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เกษียณแล้วเช่นกัน

...น้องสาวอีกคน คนที่ ๘ ก็เรียนจนจบธรรมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์รุ่นแรก ตอนนี้ก็เกษียณแล้ว

...แล้วคนเล็กก็ผู้หญิงอีก แต่คนนี้เรียนอาชีวะแล้วต่อปวส. ไม่เอาแล้ว ตอนนี้ไม่ได้ทำอะไร

...พ่อแม่อาตมาสิ้นแล้ว แม่สิ้นอายุ ๘๐ พ่อสิ้นอายุได้ ๘๓ ปี

...พี่น้องที่ยังอยู่ นานๆครั้งก็มาเยี่ยมอาตมาสักที เพราะลูกๆเขาก็โตๆ ทำงานทำการกันแล้ว เราก็เป็นศูนย์กลางของทุกคน”

เราเรียนถามท่านว่า เวลา ๖๖ ปี ที่ท่านจำพรรษาอยู่ที่วัดราชบพิธฯนั้น ท่านเห็นความเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่เกิดขึ้นกับวัดสำคัญแห่งนี้บ้าง

"ตั้งแต่บวชที่วัดราชบพิธฯ อาตมาก็ไม่ได้ย้ายไปอยู่วัดไหนอีกแล้ว แต่มีไปต่างประเทศบ้าง ไปศึกษาที่อินเดีย ไปเผยแผ่ศาสนาที่ต่างประเทศ

...ที่นี่มีเปลี่ยนแปลงตรงที่ต้องซ่อมนั่นซ่อมนี่ แต่อย่างอื่นเรายังต้องรักษาไว้

...ตอนที่อาตมามาตอนนั้น วัดราชบพิธฯ ก็สวยอย่างนี้แหละ รัชกาลที่ ๕ พระองค์ท่านเก่ง

...มีธรรมภาษิตที่จารึกอยู่ที่พระราชลัญจกร ถ้าเข้าไปในพระอุโบสถวัดราชบพิธฯจะเห็น นั่นเป็นธรรมภาษิตที่รัชกาลที่ ๕ รับสั่งให้สมเด็จพระสังฆราช (สา ป.ธ.๙) วัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมาราม คิดคำธรรมภาษิตขึ้นมากึ่งคาถาว่า

สพฺเพสํ สงฺฆภูตานํ
สามคฺคี วุฑฺฒิสาธิกา
...สัพเพสัง สังฆภูตานัง
สามัคคี วุฑฒิสาธิกา

...ความพร้อมเพรียงแห่งชนผู้อยู่ร่วมกันเป็นหมู่ยังความเจริญรุ่งเรืองให้เกิดขึ้นได้ตามประสงค์

...ลองนึกดูว่า ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ เราถูกบีบคั้นทั้งข้างนอกข้างใน ฝรั่งเศสมาทางตะวันออก อังกฤษมาทางตะวันตก ทางใต้ก็เอาดินแดนของเราไป

แล้วข้างในก็มีกบฏฮ่อ มีอะไรอื่นๆ อีก อันนี้ต้องศึกษาประวัติศาสตร์

...แล้วสมเด็จพระสังฆราชท่านก็สมองเป็นเลิศจริงเลย ซึ่งก็เหมาะกับยุคสมัยนี้มาก

...วัดราชบพิธฯ มีสุสานหลวง ซึ่งมีมาตั้งแต่สร้างวัดจริง แต่สุสานนั้นแต่ก่อนก็ไม่ใช่ของวัด เป็นของหลวง

...ทีนี้ต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ จะเสด็จฯ มาทรงบำเพ็ญพระราชกุศล อุทิศแก่พระมเหสี เจ้าจอมมารดา และพระราชโอรส พระราชธิดาที่ได้ล่วงลับไปแล้ว

...แต่สมัยก่อนพระจะออกไปสดับปกรณ์ต้องห่มคลุม เพราะที่ตรงนั้น มิได้พระราชทาน พระราชทานแค่กำแพง

...พอทรงเห็นว่าพระสงฆ์ลำบาก แล้วที่ก็ติดกันต้องห่มจีวรแบบนี้ เลยพระราชทานเป็นที่ของวัดด้วย

...แล้วจริงๆที่วัดไปถึงกลางถนนอัษฎางค์ กว้างกว่านี้

...พอถึงปีพ.ศ.๒๔๘๒ จอมพล ป. เป็นนายกฯ ครั้งแรก ถนนอัษฎางค์แคบไป มีแค่ครึ่งถนนทุกวันนี้ เขาเลยขอพื้นที่ไปทำถนนให้กว้างขึ้นหน่อย เนื้อที่เลย

หายไป แล้วอนุสาวรีย์องค์เล็กๆ บางองค์จึงต้องขยับย้ายเข้ามาอยู่ในเขตของสุสาน”

ในความเห็นของเรา วัดราชบพิธฯ เป็นวัดที่สงบและสวยงาม แต่กลับไม่ค่อยมีคนรู้จักหรือได้มาทำบุญบ่อยๆ

สมเด็จพระมหามุนีวงศ์จึงบอกว่า

“ที่นี่ใครจะมาทำบุญก็ได้ ไม่ได้ปกปิด เรามีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่ประมาณ ๕๐ รูป ก็รับกิจนิมนต์ออกไปข้างนอก

...กิจกรรมที่เราทำทางศาสนาก็มี วันมาฆบูชา วิสาขบูชา เข้าพรรษา ออกพรรษา แล้วก็มีวันอัฏฐมีบูชา คือวันถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรงกับวันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๖ คือหลังจากวันวิสาขบูชา ๗ วัน มีเทศน์ทั้งคืน ทุกปี แต่ไม่ใช่วันหยุดทางศาสนา คนเลยไม่ค่อยรู้จัก แต่มีอยู่ในปฏิทินของมหามกุฏฯ

...ตอนหลังมีประกาศอาสาฬหบูชา แต่วิสาขะมีมาเก่าแก่แล้ว

...ส่วนมาฆบูชามามีในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ท่านตรัสว่า วันนี้ก็วันสำคัญนะ วันที่พระพุทธเจ้าประกาศหลักคำสอนของ

พระพุทธศาสนา มีพระอรหันต์ ๑,๒๕๐ รูปร่วมประชุม

...ไม่ทำบาปทั้งปวง ทำแต่ส่วนที่ดี ทำจิตใจให้ผ่องใส นี่แลเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

...สิ่งเหล่านี้ทำไม่ยาก เราทำอยู่ทุกวัน เวลาพูดถึงศีล สมาธิ ปัญญา ก็จะโวยวายว่า ฉันทำไม่ได้หรอก แต่ตัวเองทำอยู่แล้ว แต่ไม่รู้ตัว

...ทุกอย่างอยู่ในชีวิตประจำวัน ตั้งแต่สถาบันครอบครัว อีกทั้งสถาบันใหญ่ๆ ถ้ามีหลักสามประการนี้แล้วสบาย

...ศีล แปลว่าการกระทำที่อยู่ในภาวะปรกติ แล้วอะไรจะทำให้เราอยู่ปรกติล่ะ กาย วาจา ใจ แต่เอากาย วาจาก่อน เรียกว่าศีล

...สมาธิ คือทำใจให้นิ่ง

...แล้วปัญญา คือความรู้ก็จะเกิดขึ้นมา”

ท่านหันมาถามช่างภาพของเราว่า

สมเด็จ : “เรียนหนังสือจบปริญญาหรือเปล่า”

ต๊อป : “จบครับ”

สมเด็จ : “เคยยกพวกตีกันหรือเปล่า”

ต๊อป : “ไม่เคยครับ”

สมเด็จ : “พูดคำ ด่าคำ หรือเปล่า”

ต๊อป : “ไม่มีครับ”

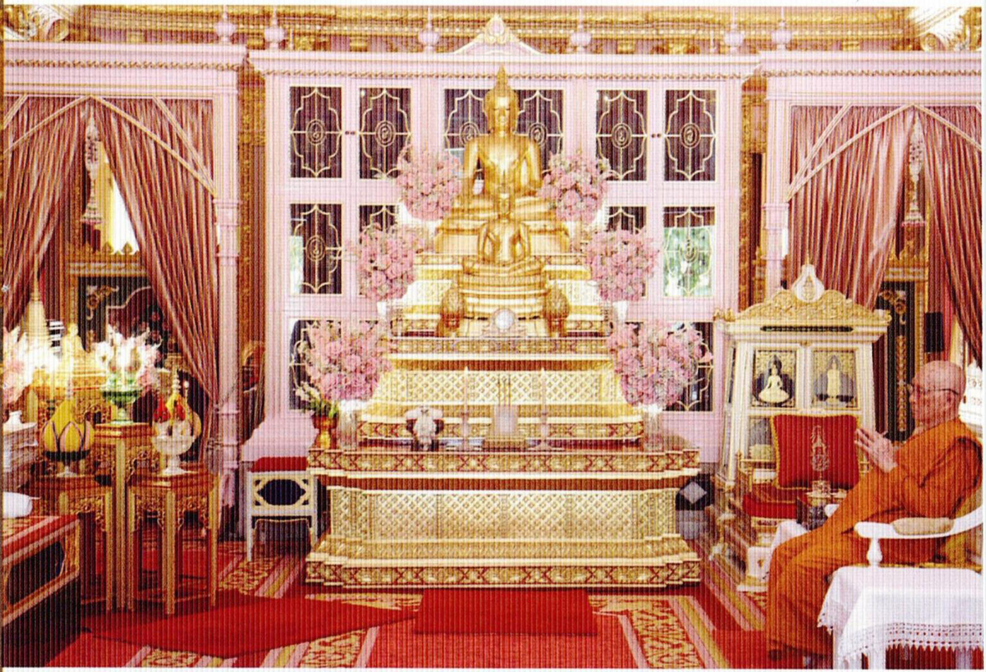

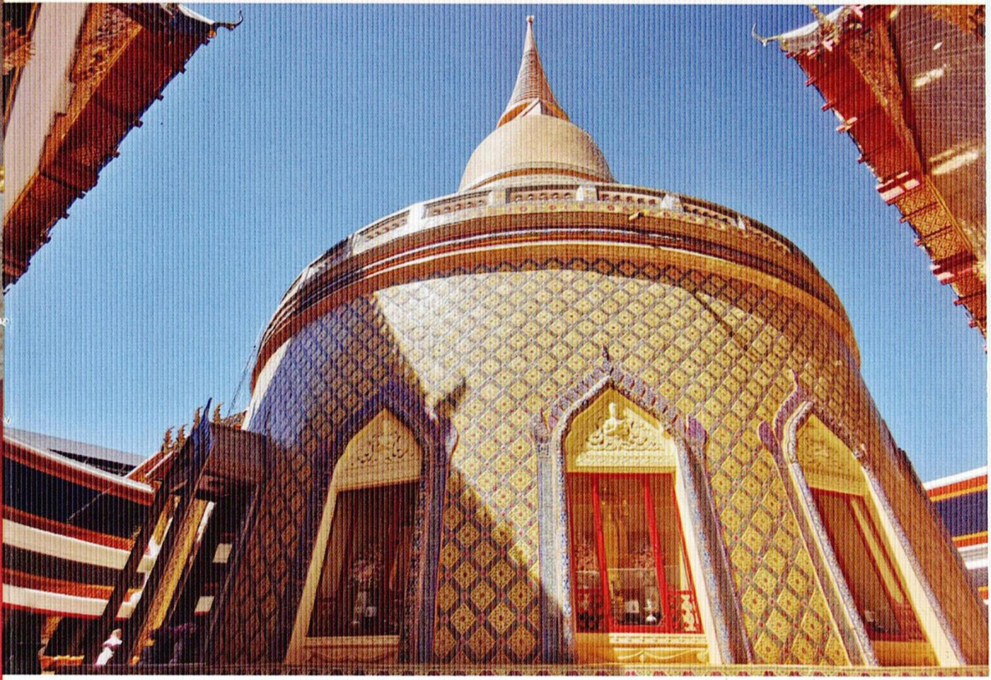

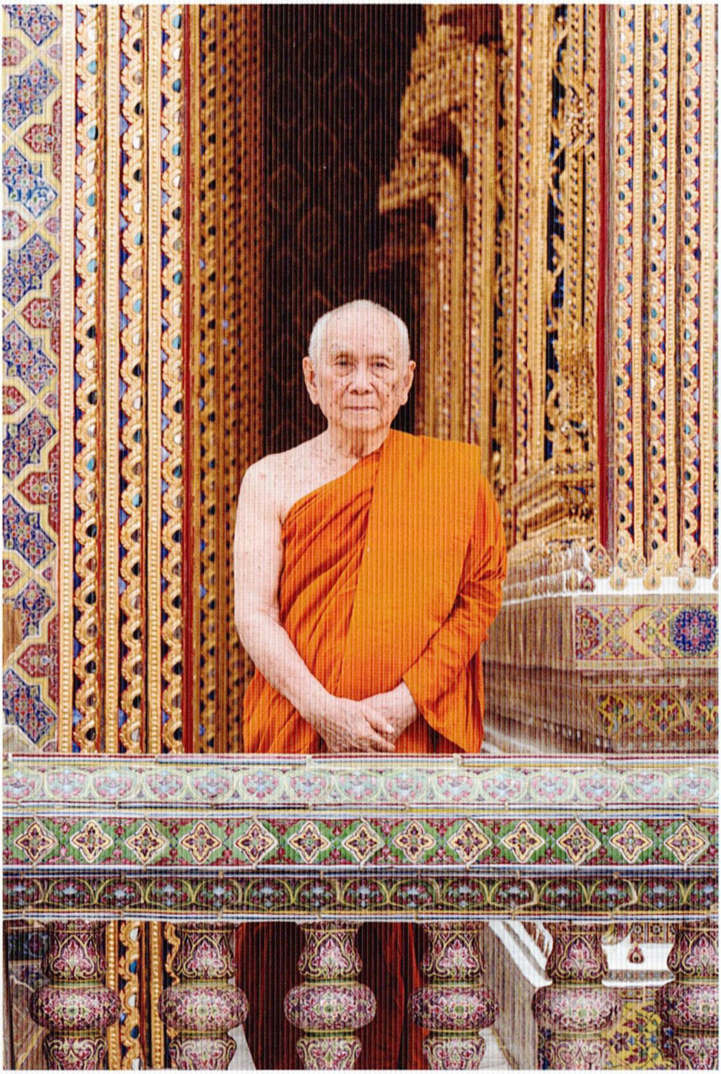

สมเด็จ : "นั่นก็เป็นภาวะปรกติ"

...กาย ธรรมชาติสร้างมาเพื่ออะไร

...เพื่อทำกิจการงาน

...วาจา ธรรมชาติสร้างมาเพื่ออะไร

...เพื่อสื่อสารให้เข้าใจกัน

...จิตใจ ธรรมชาติสร้างมาเพื่ออะไร

...เพื่อให้เป็นตัวรับรู้ ตัวปรุง ตัวนึกคิด ใช้ความคิด

...ความคิดจะเกิดขึ้นได้ เราต้องตั้งจิตของเราให้มีสัจจะ คือความจริงใจ ตั้งใจ

...ศีล สมาธิ ปัญญา คือการทำจิตของเราให้มันตรง ให้มันนิ่งเอาไว้

...ท่านที่ไม่นิ่ง เพราะทำมากไป มันก็ออกมาทางโลภ

...ถ้ากายเราไม่ปรกติ ใจก็ไม่นิ่ง

...ถ้าใจไม่นิ่งมาก มันก็ออกมาทางกาย วาจา ปัญญาก็ไม่เกิด เรียนไม่จบ

...ท้าเลยพวกที่ หนึ่ง-เข้าห้องก็ไม่ตั้งใจเรียน สอง-พูดคำด่าคำ เรียนไม่จบ

...นั่นส่วนบุคคลนะ แต่ครอบครัวเช้าขึ้นมาผรุสวาทใส่กัน อวยพรกันแต่เช้า นี่แหละมันกระทบหู

แล้วก็ได้เห็นกับตา เด็กๆ อายุน้อยๆ ก็เห็นเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีไป

...คนเราจึงต้องมีศีล สมาธิ ปัญญา ทำใจให้นิ่ง ตั้งใจจริง

...แต่จะทำได้มากแค่ไหน ก็สุดแล้วแต่ความสามารถของแต่ละบุคคล"

การสนทนากับสมเด็จพระมหามุนีวงศ์ในวันนี้ ทำให้เราได้เห็นว่า ตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ ที่ท่านรับเป็นธุระดูแลอยู่ ทั้งในฐานะพระนักปกครอง ที่ต้องเอาใจใส่ดูแลความเป็นไปของวัด และคนในวัดอย่างดี รวมทั้งการสร้างคุณูปการแด่คณะสงฆ์ และพระพุทธศาสนา

สมเด็จท่านได้ทำตามที่ทำได้ตลอดมา

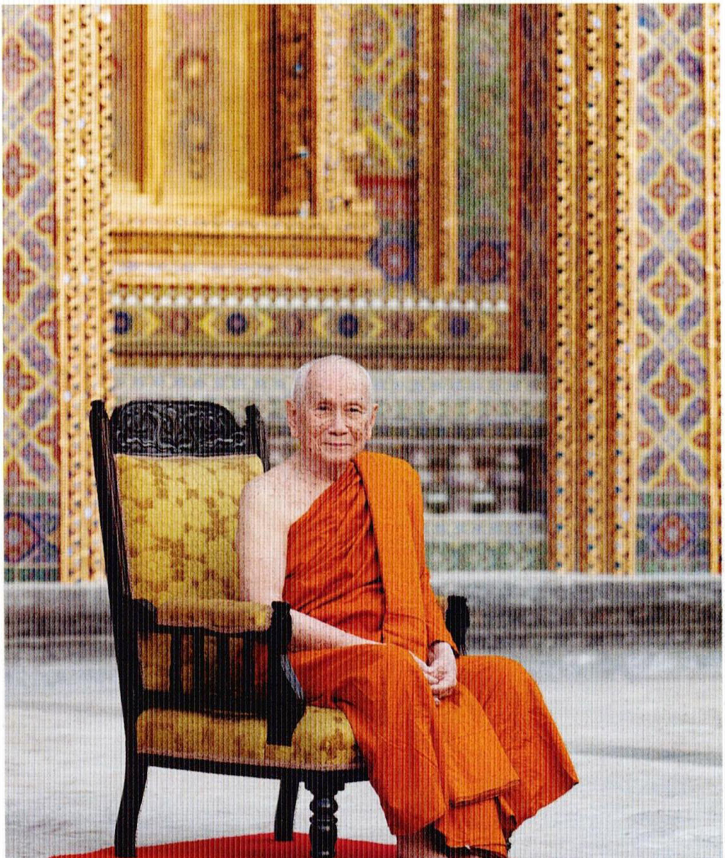

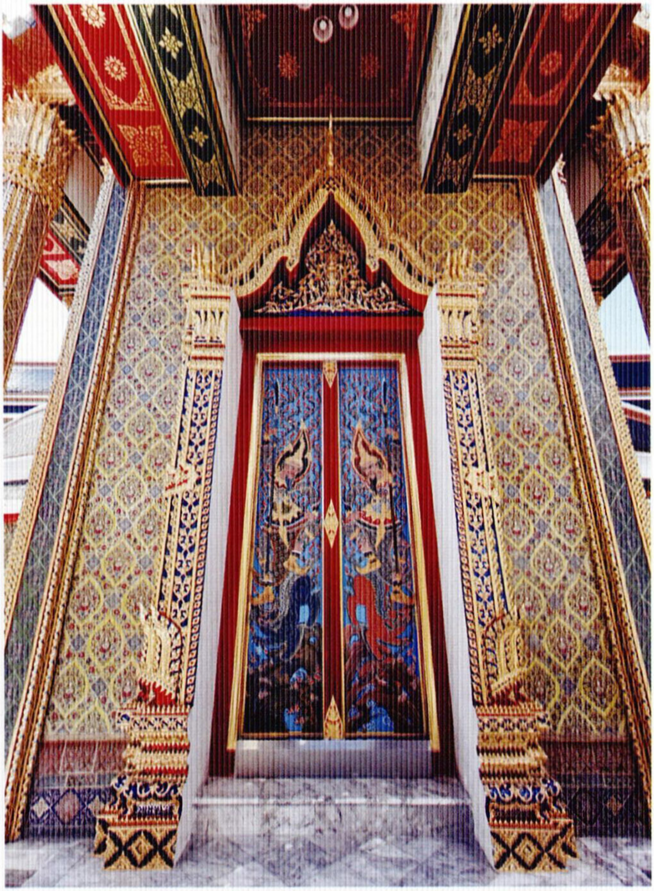

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (อัมพร อมฺพโร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ©พลอยแกมเพชร
ชุลิตา อารีย์พิพัฒน์กุล บรรณาธิการ
เครดิตรูป พระรูป สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (อัมพร อมฺพโร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ฉายโดย นิติกร กรัยวิเชียร
พิมพ์ครั้งที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๗
จำนวนพิมพ์ ๑๐,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ที่ ภาพพิมพ์ ๔๕/๑๒-๑๔, ๓๓ หมู่ ๔
ต.บางขนุน อ.บางกรวย จ.นนทบุรี ๑๑๑๓๐
โทร. ๐๒ ๘๗๙ ๙๑๕๔